HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ח)(ו) **אכל יפרוס ליה לן כה.** אלא גורלן: **מחוי כמנומר.** ט)כשכותב ומגיה בו השיטין את מה שחיסר: **הוה ליה יפירוס בספריס.** ד' בכל דף[1]: **מקלר.** השיטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל בסוף הדף מזה: **כי קאמר רב.** יגמור באמצע הדף:

בחומשין. קא ס"ד בשאר חומשין שאין עשויין כקדושת ספר תורה אבל עשויין הן בגליון כס"ת: **בחומשין של ס"ת.** כגון (בראשית ג) ויישב בארון במצרים וכגון בכל מסעיהם (שמות מז) (כ) ובהר סיני (ויקרא מ) וירדן יריחו (במדבר לו) יכול לכתוב באמצע הדף כדרך שגומר בשאר חומשין שאינן של ס"ת אבל לעיני כל ישראל[2] מודי דבסוף הדף: **אף באמצע שיטה.** ובאמצע הדף [3]: **באמצע שיטה דוקא.** ולא באמצע הדף: **שמנה פסוקים.** מוימת [4]. משה: **יחיד קורא אותן.** אדם אחד קורא ואין מפסיק ביניהם כדי לעמוד אחר ולקרות: **אפשר ס"ת תסריא]** . ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ספר התורה הזה: **הקב"ה אומר ומשה אומר.** אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב: **מכאן ואילך משה כותב דדמע.** [5] ולא היה אומר אחריו מרוב עערו: **כמו שנאמר להלן מפיו יקרא וגו'.** שלא היה אומר אחריו משום דקיעות הוו: **לימא דלא כר"ש.** דאמר ר"ש משה [6] כתב הוו להו כשאר פסוקים ויפסיק ביניהם ויקרא אחר: **דאישתני.** דנכתב בדמע ואישתני משאר [7] ס"ת: **כחוטף מלוה.** ומצוה עבד אבל מי כתב הוה מצוה יתירה טפי: **פחות מכאן או יתר על כן לא יעשה.** [8] שתפרים של חצורי הייריעות יפין בה כשאין בהן יותר מדאי הלכך[9] לא יעשה ייריעות קלרות שלא יהו [10] התפרים מקורבין יותר מדאי ולא אחוכות שלא להרחיקן יותר מדאי: **ולא ירבה בדפיס.** לעשות שמנה בקלף אם קלף קטן הוא מפני שהדפין קלרים ומרלאין כאגרות: **ולא יעטה בדפין.** לעשות [11]ג' [12] (בייריעה) אם ייריעה גדולה היא: **מפני שעיניו משוטטות.** כשהדפין רחבים וטוענה בראשי הייריעות: **נזדמנה לו יריעה שיש בה ט' דפין.** למדת (ג) האחרים ונריך לקרלה מפני שאמרו לא יתר על שמנה: **אלא ד' לכאן וה' לכאן.** כדי שלא תהא זו יתירה על זו יותר מדאי: **בד"א.** דלא יעטוו ולא יריבה בדפין: **בחלא הספר אבל.** בסופו אפילו אין לו לכתוב אלא פסוק אחד יכתבנו בכל הייריעה: **ואפילו דף אחד.** יעשה [13] בכל הייריעה: **אלא אימא פסוק אחד בדף אחד.** אם רוצה יעשה דף קלר [14] מן תיבה אחת בשיטה אחת כדי שיגמור בסוף הדף: **שיעור גליון.** דס"ת: **ובחומשין.** שאינן עשויין לס"ת אבל עשויין הן כגליון דס"ת: **לא ימעט.** לעשות אותיות קטנות בשיטה עליונה ותחתונה מפני ריוח [15] הגליון: **מפני ריוח שבין שיטה לשיטה.** כגון אם שרטטו באמצע הדף [16א] שני שיטין שאין ריוח כדי שיעור ביניהם לא ימעטו הכתב מפני אותו ריוח: לא

אבל יתרות לית לן בה אידך דאמר רב הכותב ס"ת ובא לגמור גומר ואפילו באמצע הדף מיתיבי [16]הכותב ס"ת בא לו לגמור לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר בחומשין אלא [17]מקצר והולך עד סוף הדף כי קא אמר רב בחומשין והא ס"ת קאמר בחומשין של ס"ת איני והא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע הדף ההיא באמצע שיטה איתמר רבנן אמרי אף באמצע שיטה רב אשי אמר באמצע שיטה [18] דווקא [19]והלכתא באמצע שיטה דווקא אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב [20]שמנה פסוקים שבתורה [21]יחיד קורא אותן בבהכ"נ כמאן דלא כר"ש דתניא [1]וימת שם משה עבד יי' אפשר משה [2]חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון דברי רבי יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתיב [2]לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו' אלא עד כאן הקב"ה אומר [3] ומשה [7]כותב ואומר מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע כמה שנאמר להלן [3]ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו לימא דלא כר"ש אפי' תימא ר"ש הואיל ואישתני אישתני וא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו [4]מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני אמר רב ששת אם הגיה [5] אפי' [6]אות אחת מעלה עליו כאילו כתבו [7] (סי' סגלם) [8]ת"ר עושה אדם יריעה מבת שלש דפין ועד בת שמנה דפין [9]פחות מיכן ויתר על כן לא יעשה [10]ולא יבהה בדפין מפני שנראה אגרת [11] ולא ימעט בדפין מפני שעיניו משוטטות אלא כגון למשפחותיכם [12](למשפחותיכם למשפחותיכם) ג' פעמים [13]נזדמנה לו יריעה בת תשע דפים לא יחלוק שלש לכאן ושש לכאן אלא ארבע לכאן וחמש לכאן בד"א בתחלת הספר אבל בסוף הספר [14] אפי' פסוק אחד ואפי' דף אחד פסוק אחד ס"ד אלא אימא פסוק אחד בדף אחד [15]שיעור גליון מלמטה טפח מלמעלה ג' אצבעות ובין [16]דף לדף כמלא ריוח [17] רוחב שתי אצבעות ובחומשין מלמטה שלש אצבעות מלמעלה שתי אצבעות ובין דף לדף כמלא ריוח [18] רוחב גודל ובין שיטה לשיטה כמלא שיטה [19]ובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה ובין אות לאות כמלא חוט השערה [20]אל ימעט אדם את הכתב לא מפני ריוח של מטה ולא מפני ריוח של מעלה ולא מפני ריוח שבין שיטה לשיטה ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה [21]נזדמנה לו תיבה בת חמש אותיות לא יכתוב שתים בתוך הדף ושלש חוץ לדף אלא

אבל יתרות לית לן בה. יש טועים כשמסופקין בתיבה אם מליאה אם חסירה שעושין אותה מליאה משום דיתירות לית לן בה ולאו מילתא היא דהכא מייירי ביתירות שגרגר אלא אמרינן דמיחזי כמנומר. מ"ר: **שמנה** פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן. ה"ר משולם היה מפרש למעוטי שלא יקרא ש"ל עמו וקשה לר"ת דבימי החכמים לא היה רגילות שיסייע שליח ציבור לקורא בתורה כדמוכח בפ' שני דמגילה (דף כא: ושם) דאמרינן קראוה שניס יצאו משל"כ בתורה אלא כן עיקר כמו שפירש בקונטרס לאפוקי שלא יקראו זה אחר זה אותם ח' פסוקין כגון זה ד' וזה ד' או זה ה' וזה ג' ומה שמוהגין עכשיו שמסייע ש"ל לקורא בתורה כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות כענין שמצינו בפמ' ביכורים (פ"ג מ"ז) שהתקינו שמקרין את הכל וכי הכיא דבפ' בתרא דגלה (דף עא.) שהתקינו שמטבילין כלים על גבי כל הנשים. בב] מ"ר: **מכאן ואילך כתב יהושע.** מה שמוהגין לומר לידוק הדין בשבת בגמרא פירש רש"י שלוש גאון [9] על שנפטר משה רבינו באותה שעה לפיכך נמנעו מלעסוק בתורה משום דאמרי' [10] חכם שמת כל בתי מדרשות שבעיר בטילין וקשה להא כתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשינן [11] היום מלאו ימי ושנותי ואם בשבת מת א"כ כתב היום מערב שבת ויש לתמוה דכתב על העתיד ולר"ש לא בעי למימר להפסוק נאמר על העתיד מדקשיא ליה מהא דכתיב לקוח את ספר התורה הזה שמא של שם שעתיד יהושע בג] להשלימו ועוד קשה דבשדר עולם משמע דשבעה באדר שמת משה בו ערב שבת היה דקתני ואחר הפסח בעשריס ושיש שבבו את העיר כל אנשי המלחמה הקף פעם אחת ויהי ביום השביעי וישכימו בבוקר וגו' רבי יוסי אומר יום שבת היה והשמש משהתחילו לסבב לו בכ"ב בניסן ל"כ יום שביעי שהיה שבת כ"ח בניסן היה ומדל"ח בניסן שבת שבעה באדר ערב שבת. מ"ר [12]: **ומשה** כותב. יש ספריס דגרסי ומשה אומר וכותב וחומרא היא לכותבי ס"ת ומזוזה ותפילין אע"ג דמייתי ראיה מבדרון שמא גם הוא היה עושה כן מ"ר ובקונטרס נמי גריס אומר וכותב ופירש טעם [13] (בבדרון) וזה לשונו הקב"ה היה אומר ומשה אומר בד' [14] (וכותב) אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב מכאן ואילך משה כותב בדמע ולא היה אומר אחריו מרוב עערו כמה שנאמר להלן מפיו יקרא וגו' שלא היה אומר אחריו משום דקיעות הוו. מ"ר: **אם** הגיה בו אפי' אות אחת. פירוש בס"ת שלקח מן השוק לא נחשב עוד כחוטף מצוה שהיה אלא חבירו בעבירה שהיה משהה ספר שלימו מוגה ומעלין על זה כאילו כתבו. מ"ר: **כנגון למשפחותיכם ג"פ.** ר"ת פי' בתיקון ס"ת שלו בשם רבינו חננאל שאמר בשם הגאון דהיינו כשהכתיבה דקה אבל כשהכתיבה גסה הכל לפי הגוי ויכול לעשות דפין בשיטין תרוכין דאין עיניו משוטטות כיון שהכתיבה גסה. מ"ר:

פסוק אחד בדף אחד. ואף על גב דליכא ס' שיטין או שיעורין אחריני דמסכת סופרים ליכא למימש בדף אחרון [15] אף על פי שאי אפשר לו לסיים הדף בפסוק אחד [16] כיון שיש בדפין אחריס ס' שיטין אלא אם כן יעשה בדף אחרון שיטין כה] ארוכות. מ"ר: שלשה

ז) מס' סופרים פ"ב, כ) ב"ב עו., ג) [מא כך פיהא בב"ב], ד) [אומר וכותב כל"ל וכ"ל בב"ב], ה) מס' סופרים פ"ב ה"ו, ו) כ"ק מ"ז וכ"ק מקויים בגיליא בשם הרמב"ם, ז) מס' סופרים פ"ב ה"ד, ח) [מכאן שייך עוד לדף כנ:], ט) רש"ל הגיה אלא כשכותב ומגיה בין השיטין. י) ע"ז שייך לעיל, כ) [דברים לד], ל) נ"ל ומיהו, מ) נ"ל ג' דפין גדולות וקחנום אם טו' ו, נ) [מ"ק כב: מ"ש היטב], ס) ר"ה יח., ע) [ועי' בהגלא"ם ס' ערכי פסחים סימן יג], פ) ל"ק מ"ז, צ) ל"ק מ"ז, ק) יין שיש בדפין אחרים ס' שיטין אע"פ שאי אפשר לו לסיים הדף בפסוק אחד יעשה בדף אחרון אחרים אחוכות הס"ד. ל"ק, ר) מהרש"ל מגיה כמו,

שיטה מקובצת

א) דוקא. ולעולם בסוף ולפיכך אין להקפיד בירייעה אחרונה אם הוא פחות מג' דפין ואע"ג דאמרינן לקמן עושה אדם ירייעה של ג' דפין באחרונה אין להקפיד כדי לכוון לעיני כל ישראל באמצע השיטה ובסוף הדף: ב) הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב. מכאן שצריך לקרות לאדם כשהוא כותב ס"ת תפילין או מזוזה: ג) הגיה בו אפי': ד) סי' עגלם ואות ס' נמחק: ה) ולא יעטה כגון אם שירטט למטה כל כך שלא השאיר למטה טפח או למעלה ד' אצבעות או שלא הניח בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אם אינו ממעט בכתיבתו א) לא יעטה בין פרשה לפרשה כגון אם כתב בשיטה ג' תיבות או ד' והוצרך להניח פרשה סתומה ולהתחיל בסוף אותה שיטה לא יעטה כתיבתו כדי להשלים התיבה של סוף שיטה אלא יצמצם בשיטה שלמעלה הימנה כדי לעשות פרשה סתומה כהלכתה: ו) אפי' פסוק אחד עיין בהרא"ש הס"ת: ז) ריוח שתי ותיבת רוחב נמחק: ח) ריוח גודל ותיבת רוחב נמחק: ט) הדף ובחינם פי' כך אלא נראה לפרש אף באמצע השיטה וה"ה בסוף השיטה ולעולם בסוף הדף. תו"ח: י) מרוחת שם משה: יא) חסר אות אחת ומשה קורא לו ס"ת דכתיב לקוח: יב) בדמע או שלא היה אומר: יג) משה כתבו: יד) משאר פסוקי דס"ת: טו) יעשה מפני שתפרים: טו) יהיו התפירות מקורבין: יז) לעשות ג' בירייעה אם ירייעה גדולה היא: יח) יעשה מכל הירייעה הס"ד ומה"ד פסוק אחד ס"ד הא אמרינן לעיל דצריך לגמור בסוף הדף וא"כ היכא משכחת לה שימלא פסוק אחד כל הירייעה: יט) קצר מתיבה: כ) ריוח הגליונות הס"ד: כא) הדף שהם שני: כב) הנשים ריש מפרשים יחיד קורא אותם שאין צריך לקרות במנין של עשרה דאמרינן אין קורין בתורה פחות מעשרה בני אדם ובהגך ח' פסוקים אין לחוש: כג) להשלימו אבל לרבי יהודה נאמר הפסוק על העתיד: כד) תיבת וכותב נמחק: כה) בדף אחרון תיבות ארוכות מ"ר הס"ד ותיבת שיטין נמחק:

א) גרלא דל"ל וכן לא יעטעו מפני רוח שכין פרשה וכו':

עין משפט נר מצוה

קיב א ב מיי' פ"ז מהל' תפילין הל' ז טוש"ע א"ח סימן ערב סעיף ד:
קיג ג מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה ו סמג עשין יט טוש"ע ס"מ סי' תכח סעיף ז:
קיד ד ה מיי' פ"ז מהל' תפילין הל"ט ה סמג עשין כד טוש"ע א"ח סימן עד סעי' ה:
קטו ו מיי' פ"ט מהל' תפילין וס"ת פ"ט הל' יב סמג עשין כה טוש"ע א"ח סימן ערב סעי' ג:
קטז ז מיי' שם פ"ז הל' ד טוש"ע א"ח סי' ערב סעי' ב:
קיז ח מיי' שם פ"ע הל' יב טוש"ע שם סעי' ג:
קיח ט מיי' שם הל"ב טוש"ע א"ח סימן לב סעי' ד:
י"ל סימן רעג סעי' ה:
יא ל"ט ר"ל סימן רפג:
כ ז"ש"ע מו"ר סימן לב סעיף לב הסג"ר ובוש"ע א"ח סי' רעד סעיף ד):
קיט ל מיי' שם פ"ז הל' ה טוש"ע א"ח סי' רעג סעי' ב:
קכ מ מיי' שם פ"ט שם טוש"ע שם סעיף ג ו"ומו"ר שם סעיף לג):

תורה אור השלם

1. וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד יְיָ בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי יְיָ:
דברים לד ה
2. לְקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵדֶה:
דברים לא כו
3. וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּרוּךְ מִפִּיו יִקְרָא אֵלַי אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַאֲנִי כָּתַב עַל הַסֵּפֶר בַּדְּיוֹ: ירמיהו לו יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוה ליה יתירות נ"ל קודש ד"ה אבל וכו' אבל יתרות כמנומר אלא כשכותב: (ב) ד"ה כמחומשין וכו' מפסיוסם כגון בהר: (ג) ד"ה מדמנה וכו' למדת השורות ולרוך:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מכאן וכו' על שנפטר משה רבינו באותה שעה. עי' קוטש דף יג ע"ב כש"י ד"ה דיו זוגי:

מוסף רש"י

שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן. כלומר אין מפסיקין בהן לימא דלא כר"ש. לימא ר"י היא דאמר לא כתבם משה לפיכך נשמנו משאר התורה ולא כר"ש הואיל ואישתני. לכתוב בדמע אישתני (בבא בתרא טז.). יריעה מבת שלש דפין. עמודין שבה קלי לוה דפין (רש"י שעל הרי"ף).